

Świadomie uczestniczę w życiu szkolnym: Wysłuchajcie Mnie!

Zdjęcie: © DownMadrid

RAPORT Z PROJEKTU PRZEWODZONEGO PRZEZ INCLUSION EUROPE
Szacunek, solidarność i włączenie społeczne osób z niepełnosprawnością intelektualną

PARTNERZY
PROJEKTU
“WYSŁUCHAJCIE
NAS!”:

- Inclusion Europe, Belgia: www.inclusion-europe.org
- Eurochild, Belgia: www.eurochild.be
- Fundacja Cedar, Bułgaria: <http://www.cedarfoundation.org/en/>
- QUIP, Czechy: www.kvalitavpraxi.cz
- Down Syndrome Foundation, Madryt, Hiszpania:
<http://www.downmadrid.org/>

Oraz we współpracy z Fundacją Lumos: www.wearelumos.org

Niniejsza publikacja została napisana głównie przez pracowników Down Syndrome Foundation z Madrytu (Sonję Uhlmann i Martę Albert) w ramach europejskiego projektu “Wysłuchajcie Nas: Promowanie i zachęcanie do świadomego uczestnictwa dzieci z niepełnosprawnością intelektualną”. “Wysłuchajcie Nas!” ma na celu zbadanie, pilotowanie oraz rozpowszechnienie metod, które wzmacniają i promują świadome uczestnictwo dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w ich własnym życiu. Więcej informacji na stronie www.childrights4all.eu.

Niniejsza publikacja została opracowana przy wsparciu finansowym programu Praw Podstawowych i Obywatelstwa Komisji Europejskiej. Odpowiedzialność za treść niniejszej publikacji ponoszą wyłącznie partnerzy projektu “Wysłuchajcie Nas!”. Publikacja ta nie może w żaden sposób być traktowana jako prezentacja poglądów Komisji Europejskiej.

©Inclusion Europe, Bruksela, 2014
Zdjęcie na okładce: © DownMadrid

Layout: Orangemetalic.be

ISBN: 2-87460-152-7

WPROWADZENIE	4

ROZDZIAŁ I: PROJEKT W DOWN SYNDROME FOUNDATION W MADRYCIE	5

1. Nasza szkoła	5
2. Czy promujemy świadome uczestnictwo?	5
3. Podjęte działania	6
4. Dwa studia przypadków: Javier i Raúl	6
A) Poznawanie samego siebie	7
B) Moje potrzeby i obszary wymagające wsparcia	10
C) Moje życzenia i cele	11
D) Ewaluacja postępów w osiągnięciu osobistych celów	13
5. Uczestnictwo na poziomie klasy	16
Narzędzie 1: Zebranie społeczności szkolnej	16
Narzędzie 2: Coroczny szkolny projekt badawczy	17
Narzędzie 3: Szkolenie umiejętności rozwiązywania problemów	17
6. Uczestnictwo na poziomie placówki edukacyjnej	18
Narzędzie 1: Ankieta dotycząca uczestnictwa	18
Narzędzie 2: Odpowiedzialne uczestnictwo w organach przedstawicielskich	18
7. Wspólne działania różnych ośrodków edukacyjnych	19
Świadome uczestniczenie poprzez działania wspierające (Wolonariat)	19
Wzmacnianie świadomości i nauka poprzez świadome uczestniczenie: "Grupa Młodych Ludzi w Programie Krok po Kroku"	19

ROZDZIAŁ 2: WYNIKI PROJEKTU REALIZOWANEGO W DOWN SYNDROME FOUNDATION W MADRYCIE	21

I. Uczestnictwo na poziomie ucznia	21
II. Uczestnictwo na poziomie klasy	21
III. Uczestnictwo na poziomie placówki edukacyjnej	21
IV. Wspólne działania różnych ośrodków edukacyjnych	24
V. Świadome włączanie się w różne wydarzenia w Fundacji poprzez wolontariat	28

BIBLIOGRAFIA	29

“ Lekcje gotowania odbywały się raz w miesiącu. Na każdych zajęciach przygotowywane były inne potrawy, np. pizza, babeczki czy jajka wielkanocne. ”

Wprowadzenie

Artykuł 24 Konwencji Organizacji Narodów Zjednoczonych o Prawach Osób Niepełnosprawnych, który zapewnia niepełnosprawnym dostęp do edukacji włączającej na równych zasadach z innymi osobami, został dogłębnie przeanalizowany przez nauczycieli, rodziny i wszystkich, którzy zajmują się szeroko rozumianą edukacją. Odbywały się dyskusje na temat różnicy pomiędzy włączaniem a integracją, stworzono także strategie przekształcania szkół w szkoły włączające. Niewiele natomiast uwagi poświęcono Artykułom 29 i 30, które dotyczą prawa osób niepełnosprawnych do świadomego uczestnictwa oraz sposobów osiągnięcia tego celu. Czy jest sens, określać te miejsca jako włączające, jeśli dziecko z niepełnosprawnością intelektualną albo nie potrafi albo nie ma możliwości świadomego uczestniczenia?

Od wczesnego dzieciństwa to my, rodziny i pedagodzy, decydujemy, co jest najlepsze dla „naszych” dzieci i czego one potrzebują. A jest to szczególnie prawdziwe w przypadku dzieci z niepełnosprawnością intelektualną. To my „wiemy”, podejmujemy decyzje i wyznaczamy im cele. W czasie całego tego procesu głosu dziecka najczęściej się nie słucha i nie bierze się go pod uwagę, albo zdarza się to bardzo rzadko.

Dlatego istotne jest wspieranie dzieci oraz wyposażanie ich w wiedzę i umiejętności niezbędne, aby, z właściwą pomocą, mogły w pełni uczestniczyć we wszystkich aspektach swojego życia. Jeśli nie będziemy ich uczyć podejmowania decyzji, samostanowienia, znajomości ich praw i ich egzekwowania oraz świadomego uczestnictwa od najmłodszych lat, trudno będzie im sprawić, aby zostały wysłuchane. Muszą zrozumieć, że jako ludzie korzystają z takich samych praw jak inni i że świadome uczestnictwo jest jednym z ich podstawowych praw.

Poprzednie badania przeprowadzone przez Inclusion Europe pokazują, że dzieci z niepełnosprawnością są mniej

zaangażowane w życie społeczne niż ich pełnosprawni rówieśnicy, ponieważ rzadziej uczestniczą w różnych działaniach społecznych. Poprzez zawieranie przyjaźni, branie udziału w zajęciach grupowych czy wstąpienie do klubu można się nauczyć angażować w życie społeczne. Działania te w istotny sposób przyczyniają się do rozwoju społecznego i osobistego wszystkich dzieci. Jednakże uczestnictwo w takich działaniach nie zawsze jest dla dzieci niepełnosprawnych łatwe i w związku z tym dzieci zawsze będą potrzebowały szczególnego wsparcia.

W uczestnictwie istotne są dwa główne aspekty. Z jednej strony, niezwykle ważne jest, aby słuchać dzieci z niepełnosprawnością intelektualną, a z drugiej strony ważne jest, aby tak je wspierać, żeby mogły brać udział nie tylko w edukacji ogólnodostępnej, ale także w działalności społecznej.

Jest jeszcze trzeci aspekt, o którym musimy pamiętać, a mianowicie to, że zarówno dzieci z niepełnosprawnością jak i te bez niej mogą odegrać znaczącą rolę jako czynniki transformacji społecznej. Naszym celem jest, biorąc pod uwagę ich wiek, dojrzałość i kontekst społeczny, wzmocnienie zdolności uczestnictwa dzieci. Popieramy prawa dzieci do bycia wysłuchanym, do wyrażania swoich opinii w sprawach, które ich dotyczą i do przejmowania swoich zadań i obowiązków w poczuciu wolności, przy jednoczesnym poszanowaniu rodziców i opiekunów. Kiedy dzieci uczą się komunikować swoje opinie, brać odpowiedzialność za swoje działania i podejmować decyzje, są w stanie wzmocnić swoją pozycję jako ucznia i obywatela.

Właśnie poprzez projekt **Wysłuchajcie Nas** chcemy wzmocnić i szkolić dzieci z i bez niepełnosprawności intelektualnej tak, żeby świadomie uczestniczyły we wszystkich sprawach, które bezpośrednio ich dotyczą i żeby w efekcie mogły same kierować swoim życiem.

PROJEKT W DOWN SYNDROME FOUNDATION W MADRYCIE

1. Nasz szkoła

Narzędzia i metody omówione poniżej są wykorzystywane przez Ośrodek Edukacji Specjalnej Fernandez-Miranda, utworzoną w 2012 roku szkołę prowadzoną pod auspicjami Down Syndrome Foundation w Madrycie. Misją Ośrodka jest poprawa jakości życia uczniów i ich rodzin poprzez realizację planów działania oraz celów określonych w programie edukacyjnym. To dzięki wysokiej jakości programowi edukacyjnemu uczniowie mogą rozwijać się w integralny sposób, który pozwala im korzystać z, kontrolować i cieszyć się swoim szkolnym środowiskiem. Ten program edukacyjny zapewnia uczniom wsparcie i niezbędne zasoby oraz przeszkolonych i zaangażowanych pracowników uczestniczących we wspólnym projekcie, który uwzględnia wszystkich członków społeczności szkolnej.

Podstawowym celem projektu programu jest osiągnięcie osobistego sukcesu przez naszych uczniów. Osiągnięcie tego celu umożliwi starannie skonstruowany model edukacyjny oparty na takich wartościach jak poszanowanie różnorodności, autonomia i włączanie społeczne, a także integralne i zindywidualizowane nauczanie. Wymagania pedagogiczne tego modelu to zaangażowanie, uczestnictwo i komunikacja pomiędzy wszystkimi członkami społeczności

szkolnej, ale także zaangażowanie rodzin i bliskich znajomych. Jesteśmy przekonani, że trzeba dzieciom zapewniać możliwości uczestnictwa od najmłodszych lat. Dlatego też uważamy, że udział w projekcie *Wysłuchajcie Nas* jest wyjątkową okazją, dzięki której wszyscy mogą opanować niezbędne umiejętności potrzebne do wykształcenia u dziecka umiejętności świadomego uczestnictwa.

Mamy nadzieję, że poprzez ten projekt uczniowie nauczą się, jak podejmować decyzje, zwłaszcza w sprawach, które mają wpływ na ich przyszłość. Mamy również nadzieję, że otrzymają pełne wsparcie od swoich rodzin, bliskich znajomych oraz nauczycieli. W taki sposób dzieci te, które mają swoje własne nadzieje i marzenia na przyszłość, będą korzystać z naszego pozytywnego wzmocnienia i wsparcia i nie wolno nam nigdy zapominać o ich życzeniach na przyszłość.

2. Czy promujemy świadome uczestnictwo?

Zanim rozpoczęliśmy projekt, dyskutowaliśmy na kilku spotkaniach o tym, co dla nas oznacza uczestnictwo i jak bardzo jesteśmy świadomi wagi tego aspektu naszej szkoły.

Poniżej przykład ankiety, która była pomocna przy prowadzeniu dyskusji.

BADANA KWESTIA

ODPOWIEDŹ (ZAKREŚL)

Dzieci są informowane o zmianach, które mają nastąpić	1 2 3 4 5
Dzieci są informowane o zmianach, które następują	1 2 3 4 5
Zdanie dzieci jest brane pod uwagę zanim zmiana nastąpi	1 2 3 4 5
Uczysz dzieci, jakie są ich prawa i obowiązki	1 2 3 4 5
Uczysz dzieci jak mają zgłosić, że coś im się nie podoba	1 2 3 4 5
Dzieci mogą wybrać, jak chcą spędzać wolny czas	1 2 3 4 5
Dzieci mogą wybrać książki, które zostaną zakupione do biblioteki	1 2 3 4 5
Dzieci mogą wyrazić swoje zdanie na różne tematy	1 2 3 4 5
Dzieci mogą skorzystać z alternatywnej komunikacji, jeśli tego potrzebują	1 2 3 4 5
Szkoła posiada piktogramy dla dzieci potrzebujących wsparcia w komunikacji	1 2 3 4 5

3. Etapy działania

W celu zorganizowania pracy w naszej szkole podzieliliśmy działania, które chcieliśmy podjąć według poniższego schematu:

a) Działania dotyczące zasad pracy szkoły:

- Informowanie rodziców i specjalistów o zaletach i głównych zasadach dotyczących świadomego uczestnictwa dzieci.

- Spisanie tych zalet i zasad; praca nad tym dokumentem w małych grupach roboczych z udziałem uczniów, rodziców, nauczycieli oraz personelu.

- Opublikowanie dokumentu oraz praca nad zaangażowaniem wszystkich.

Pamiętaj: Dokument musi być tekstem łatwym do czytania!

b) Działania dotyczące celów naszej szkoły:

- Organizowanie konkretnych działań w naszej szkole promujących świadome uczestnictwo.

- Zwracanie szczególnej uwagi na ilość działań, które mają na celu promowanie świadomego uczestnictwa, podejmowanych w ciągu roku szkolnego.

- Umieszczenie zdjęć obrazujących nasze działania w widocznym miejscu, tak żeby wszyscy mogli je zobaczyć.

- Zbadanie, czy uczniowie uważają, że potrafią brać udział w tych działaniach i czy ich głosy zostały wysłuchane.

- Przekazanie uczniom informacji o ilości propozycji, które zostały zrealizowane lub poważnie rozważane.

c) Działania dotyczące struktury naszej szkoły:

- Ustawienie specjalnej „Skrzynki Propozycji”.

- Zorganizowanie odpowiedniego miejsca i czasu na spotkania uczniów, na których będą mogli porozmawiać o istotnych dla siebie kwestiach dotyczących struktury szkoły.

- Ustalenie godzin konsultacji z dyrektorem szkoły, w trakcie których uczniowie mogą zgłaszać swoje propozycje dotyczące struktury szkoły.

- Zaproszenie uczniów do Rady Szkoły.

d) Działania dotyczące pracy pedagogicznej:

- Szkolenia z zakresu praw dziecka oraz ich egzekwowania na każdym etapie nauczania.

- Przeprowadzanie odpowiednich dla każdego wieku zabaw, które rozwijają różne umiejętności takie jak asertywność, aktywne słuchanie, rozwiązywanie problemów itp.

- Analiza i omówienie wyzwań w naszej pracy oraz ocena postępów w Uczestnictwie Dzieci.

4. Dwa studia przypadków: Javier i Raúl

Studium przypadku Javiera

Javier jest 12-letnim chłopcem z zespołem Downa. Zanim dołączył do naszego ośrodka uczęszczał do szkoły integracyjnej. Jego mama jest nauczycielką w szkole średniej i popiera aktywny udział syna w planowaniu własnej przyszłości.

Studium przypadku Raula

Raul jest 14-letnim chłopcem z zespołem Downa mieszkającym w rodzinie zastępczej. Zanim dołączył do naszego ośrodka, uczęszczał do szkoły integracyjnej. Jego rodzice zastępczy zapewniają Raulowi pełne wsparcie, aby

mógł on w przyszłości sam kierować swoim życiem.

Raul potrzebuje wielu zróżnicowanych form wsparcia, zwłaszcza w sferze kontroli swoich zachowań. Jego sposobem na poprawę zachowania jest system alternatywnej komunikacji (piktogramy).

Kroki podjęte w obydwu przypadkach

Zastosowana metodologia oparta jest na Indywidualnym Planie Wsparcia, ale nie stosuje się w całości do zasad tego systemu. Uczniowie, ich rodziny i pedagodzy wspólnie opracowują Indywidualny Plan Rozwoju dla każdego ucznia. Najpierw trzeba wziąć pod uwagę historię danej osoby, umiejętności, które chcemy osiągnąć, możliwości rozwoju oraz życzenia ucznia. Powstały w ten sposób Indywidualny Plan Rozwoju pomaga uczniom (samodzielnie lub z pomocą innych) określić cele, które mają doprowadzić do poprawy jakości ich życia w każdym roku szkolnym. Uczniowie mogą wyznaczone cele osiągnąć tylko przy odpowiednim zaangażowaniu swojej grupy wsparcia.

W przeciwieństwie do Indywidualnego Planu Wsparcia, to nie dzieci wybierają swoich koordynatorów, robią to ich nauczyciele. Rodzina nadal odgrywa decydującą rolę, ponieważ jej członkowie będą musieli być włączeni i zaangażowani w realizowanie programu od samego początku.

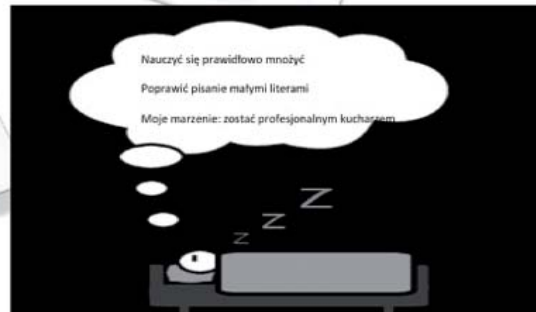
Przed rozpoczęciem programu jest on objaśniany zespołowi pedagogów, rodzinom i uczniom. Podczas samej realizacji programu przeprowadzane są różne działania z zakresu Indywidualnego Planu Wsparcia, zawsze wspólnie z, przez i dla dobra podopiecznych. Następnie opisywane są wszystkie etapy programu oraz najważniejsze działania i wykorzystane narzędzia.

Wszystkie niezbędne informacje pozyskiwane były w trakcie wielu zebrań w ciągu całego roku szkolnego, które miały za zadanie ustalić cele Indywidualnego Planu Rozwoju. Wszyscy obecni na zebraniu zgadzali się z osobistymi celami, które uczniowie chcieli osiągnąć i, w razie potrzeby, używali systemów Alternatywnej Komunikacji. Kolejne spotkania poświęcone były ewaluacji i podsumowaniu.

Wykorzystaliśmy piktogramy opracowane przez Sergio Palao. Źródło: ARASAAC (<http://catedu.es/arasaac/>) Licencja: CC (BY-NC-SA).

Wysłuchaj mnie!

Oto **Etapy** Indywidualnego Planu Rozwoju:

- a) Poznanie samego siebie
 - Oto moi ludzie
 - Moje upodobania
 - Moje mocne i słabe strony
- b) Moje potrzeby i obszary wymagające wsparcia
- c) Określenie mojej grupy wsparcia i celów, które chcę osiągnąć
- d) Ewaluacja postępów w realizacji moich osobistych celów

A) Poznanie samego siebie

Cele: Pierwszym celem każdego ucznia jest prawdziwy obraz samego siebie.

Aby osiągnąć ten cel, uczeń musi nam pokazać, kto jest mu najbliższy: rodzina, przyjaciele, specjaliści, inni (sąsiedzi, animatorzy czasu wolnego). Mamy wtedy gwarancję, że wiemy dokładnie, które osoby są dla niego najważniejsze. Uczeń musi nam również pokazać swoje codzienne otoczenie i swoje ulubione miejsca w domu, w szkole, w czasie wolnym itp.

Musimy poznać osobiste gusta i preferencje ucznia – co lubi i co go cieszy, gdzie czuje się dobrze i bezpiecznie, a także to, co go martwi, co sprawia, że czuje się źle, co go przeraża, jakie są jego mocne i słabe strony, w czym jest dobry oraz co dla niego jest najtrudniejsze.

Zastosowana metoda:

1. Prezentujemy naszą metodę jako sugerowany plan działania w celu zachęcenia ucznia i jego rodziny, wraz ze szkolnym zespołem wsparcia, do zebrania najważniejszych o nim

“ Javier jest 12-letnim chłopcem z zespołem Downa. ”

- informacji (wspomagany przez swoich rodziców i specjalistów), aby móc je przedstawić wszystkim specjalistom pracującym z uczniem. W ten sposób wszyscy, którym dobro danego ucznia leży na sercu i którzy go wspierają, mają wspólną wizję jego planów na przyszłość.
2. Pierwsze spotkanie z niepełnosprawnym uczniem przeprowadza się w celu kompleksowej ewaluacji ucznia za pomocą wybranych narzędzi. W trakcie tego pierwszego spotkania nauczyciel-koordynator wyjaśnia uczniowi, odpowiednio do jego możliwości zrozumienia, cele proponowanego planu działania i znaczenie informacji zapisanych na karcie ucznia.
 3. Z pomocą naturalnej sieci wsparcia ucznia nauczyciel-koordynator przygotowuje Indywidualny Plan i Ewaluację. Nauczyciel-koordynator ma za zadanie zapewnić osobie niepełnosprawnej przestrzeganie jej praw, uwzględnianie jej propozycji, celów oraz upodobań, a tym samym wspieranie idei, że osoby niepełnosprawne same mają kierować swoim własnym życiem. Jego rolą jest również kierowanie i stymulowanie udziału zespołu wszystkich specjalistów pracujących z uczniem, tworzenie klimatu zaufania i osiągnięcia konsensusu wśród wszystkich członków tego zespołu, prowadzenie zebrań i zachęcanie do realizacji wszystkich podjętych zobowiązań. (Wideo 1) Przygotowanie Poznaję Siebie.

OTO MOI LUDZIE

Cele: Naszym celem jest zidentyfikowanie osób ważnych dla dziecka. W celu uproszczenia procesu identyfikacji tworzymy kilka kategorii: rodzina, przyjaciele, specjaliści i inne osoby (sąsiedzi, itp.). Są to bliskie dziecku osoby, na których pomoc można liczyć w jego drodze do osiągnięcia swoich celów.

Zastosowana metoda:

1. Uczeń wskazuje najważniejsze osoby w swoim bezpośrednim otoczeniu. W celu ułatwienia tej identyfikacji, osoby te są podzielone na cztery grupy: rodzina, przyjaciele, specjaliści i inne osoby "w moim otoczeniu". Z tej mapy relacji uczeń wybiera osoby, które chce włączyć w swój proces planowania, które zawsze będą obecne i które zaoferują mu wszelką pomoc i potrzebne wsparcie, aby mógł osiągnąć swoje cele.
2. Koordynatorem zawsze będzie wychowawca.
3. Planowanie procesu: Kiedy określone zostaną najważniejsze osoby, uczeń decyduje, które z nich chce włączyć do swojej grupy wsparcia.
4. Gdy grupa zostanie zdefiniowana, uczeń, z pomocą rodziny lub koordynatora, kontaktuje się z każdą z osób, którą wybrał. Po uzyskaniu ich zgody na udział, koordynator ustali grafik wspólnych spotkań.

TO MOI LUDZIE (JAVIER)

TO SĄ MOI LUDZIE (RAÚL)

MOJE UPODOBANIA

Cele: Stworzenie Osobistego Profilu, który pomoże nam wysłuchać i poznać daną osobę, abyśmy mogli odkryć i docenić jej gusta, umiejętności i zdolności, jak i jej trudności i frustracje.

Zastosowana metoda:

1. Koordynator bada najlepsze metody uzyskiwania informacji od ucznia, ponieważ informacje te sprawią, że będziemy mogli lepiej ucznia zrozumieć. W związku z tym koordynator przygotowuje materiały, które będą uczniowi pomocne w tym
2. Z pomocą komputera uczeń współtworzy materiały, które mają za zadanie pobudzić jego osobiste zainteresowania.

procesie samopoznania. Uczeń powinien opisać, jak spędza czas, ile czasu spędza w towarzystwie innych, a ile samotnie ("Moje miejsca"), które zajęcia lubi, a których nie lubi ("Moje Upodobania") i swoje marzenia na przyszłość ("Moja Lista Życzeń").

Javier

MOJE GUSTA I UPODOBANIA
LUBIĘ, CIESZĘ SIĘ GDY, CZUJĘ SIĘ DOBRZE, BEZPIECZNIE...

- Droczyć się
- Grać moimi kartami Pokemon
- Oglądać telewizję i DVD
- Bardzo lubię jeść: kurczaka z ziemniakami, makarony, pizzę
- Bardzo lubię robić magiczne sztuczki
- Lubię chodzić do kina, na basen i jeździć na letnie obozy

...NAPRAWDĘ NIE LUBIĘ
CO MNIĘ MARIWI, CO SPRAWIA, ŻE NIE CZUJĘ SIĘ DOBRZE, PRZEKAZA MNIĘ...

- Kłótni: popychania, krzyków...
- Kiedy ktoś przekłada moje rzeczy
- Nienawidzę tego, że są rzeczy, których nie mogę jeść

MOJE OTOCZENIE I ULUBIONE MIEJSCA

basen, mój pokój, balkon, kuchnia i salon

Piekarnia (iść sam)

INNE MIEJSCA W DOMU W SZKOLE CZAS WOLNY

Płac zabaw Moja sala Sala informatyczna Pokoje z łóżkami

Kino "Plaza Norte 2" Basen Dom moich przyjaciół Plaża Pudełki tenisa

Raúl

MOJE GUSTA I PREFERENCJE
LUBIĘ, CIESZĘ SIĘ GDY, CZUJĘ SIĘ DOBRZE, BEZPIECZNIE...

PIŁKA NOŻNA SIATKÓWKA KREGLE TENIS

PIZZA Z SOSEM BARBECUE JAJKA Z KIELBASKAMI WRÓŻKA ZĘBUSZKA

...NAPRAWDĘ NIE LUBIĘ
CO MNIĘ MARIWI, CO SPRAWIA, ŻE NIE CZUJĘ SIĘ DOBRZE, PRZEKAZA MNIĘ...

UŁAZIANKI KOPANIE

NIE NOSZĘ OKULARÓW NA BASENIE

MOJE OTOCZENIE I ULUBIONE MIEJSCA

Moja kuchnia, oglądać samotnie telewizję

Wiesiaki domek Wujka Rafa

INNE MIEJSCA W DOMU W SZKOLE CZAS WOLNY

Pokoje z łóżkami

Chiński bufet, Burger King, Mc Donald's, basen, kregle, pizza

MOJE MOCNE I SŁABE STRONY

Cele: Dobrze poznać ucznia. Odkryć jego talenty i ograniczenia oraz to, co inni ludzie w nim podziwiają.

Zastosowana metoda:

1. Koordynator pomoże osobie niepełnosprawnej odkryć swoje zdolności i czynności, w których się wyróżnia, z uwzględnieniem wszystkich zadań, które jest w stanie dobrze wykonać. Dana osoba musi być jednak świadoma swoich ograniczeń: czynności lub zadań, przy wykonywaniu których narażona jest na popełnianie błędów oraz nieodpowiedniego zachowania, które jest albo nieodpowiednie dlatego, że zawsze jest nieodpowiednie albo dlatego, że nie jest właściwe w tej konkretnej sytuacji.

Javier

JAVIER

Jestem dobry w...
Moje mocne strony

Jestem zabawny, przyjacielski, Umiem bawić się w teatr i pisać opowiadania

Najtrudniejsze dla mnie jest...
Moje słabe strony

Przestrzegać zasad
Prześcić oszukiwać
Dzielić się moimi rzeczami z innymi
Mówić „Dzień dobry” ludziom, których spotykam
Być zorganizowanym

ŚWIADOMIE UCZESTNICZĘ W ŻYCIU SZKOLNYM: WYSŁUCHAJCIE MNIĘ!

9

Raúl

RAÚL
JESTEM DOBRY W...
MOJE MOCNE STRONY

W

W POJEDYNKĘ

**NAJTRUDNIJSZE DLA MNIE
JEST...**
MOJE SŁABE STRONY

USPOKOIĆ SIĘ

MATEMATYKA

B) Moje potrzeby i obszary wymagające wsparcia

Drugim etapem ewaluacji wsparcia młodego człowieka jest identyfikacja głównych obszarów wymagających wsparcia i pomocy. Zachęca się daną osobę do następującego procesu myślowego: "Biorąc pod uwagę mój wiek i etap rozwoju, razem będziemy identyfikować potrzeby wsparcia, które są ważne dla mnie i dla określenia ilości pomocy, której potrzebuję".

Wspólnie z uczniem będziemy określać potrzeby wsparcia w następujących sferach: ubieranie się, higiena osobista, żywienie, wygląd zewnętrzny, zadania domowe, zajęcia w czasie wolnym w

domu, samokontrola, komunikacja i język, procesy poznawcze, rozwój ruchowy, poziom czułości, nawyki snu, urazy fizyczne, zdrowie i bezpieczeństwo, zajęcia w czasie wolnym w grupie, korzystanie z transportu publicznego, kwestia pieniędzy, mobilność i poczucie orientacji, motywacja, codzienny plan zajęć, podejmowanie decyzji, samoobrona, rozwój społeczny i emocjonalny, podstawowe zachowania społeczne (umiejętności społeczne) i interakcja społeczna (współpraca, okazywanie szacunku).

Javier

JAVIER

POTRZEBUJĘ WIĘCEJ WSPARCIA

Identyfikowanie obszarów wymagających wsparcia			
Ubieranie się	Umiejętności komunikacji i językowe		Interakcja społeczna (współpraca, szacunek)
	Procesy poznawcze	Zajęcia w czasie wolnym	Podstawowe zachowania społeczne (umiejętności społeczne)
Higiena osobista	Umiejętności ruchowe	Korzystanie z transportu publicznego	Rozwój emocjonalny
Nawyki żywieniowe	Poziom wrażliwości	Pieniądże	
Wygląd osobisty		Orientacja i mobilność	
Domowe obowiązki	Spanie	Motywacja	Samoobrona
Czas wolny w domu	Urazy fizyczne	Czynności codzienne	Podjęcie decyzji
Samokontrola	Zdrowie i bezpieczeństwo		

Biorąc pod uwagę mój wiek i etap rozwoju, będziemy identyfikować obszary wymagające dodatkowego wsparcia oraz jego intensywność.

Raúl

RAÚL

POTRZEBUJĘ WIĘCEJ WSPARCIA

Identyfikowanie obszarów wymagających wsparcia			
Ubieranie się	Umiejętności komunikacji i językowe		Interakcja społeczna (współpraca, szacunek)
	Procesy poznawcze	Zajęcia w czasie wolnym	Podstawowe zachowania społeczne (umiejętności społeczne)
Higiena osobista	Umiejętności ruchowe	Korzystanie z transportu publicznego	Rozwój emocjonalny
Nawyki żywieniowe	Poziom wrażliwości	Pieniądże	
Wygląd		Orientacja i mobilność	
Domowe obowiązki	Spanie	Motywacja	Samoobrona
Czas wolny w domu	Urazy fizyczne	Czynności codzienne	Podjęcie decyzji
Samokontrola	Zdrowie i bezpieczeństwo		

Biorąc pod uwagę mój wiek i etap rozwoju, będziemy identyfikować obszary wymagające dodatkowego wsparcia oraz jego intensywność.

C) Moje życzenia i cele

Cele: Ustalić, czego dziecko chciałoby się uczyć i jakie cele chce osiągnąć zarówno w klasie jak i poza nią w nadchodzącym roku szkolnym.

Zastosowana metoda:

1. Koordynator pomoże młodej osobie odkryć jego życzenia i cele. Przed wprowadzeniem Indywidualnego Planu każdy uczeń musi przemyśleć, które z wyznaczonych celów są dla niego najważniejsze.
3. Najlepiej jest zacząć od prostych zadań, cel po celu, koncentrując się na każdym ich aspekcie. Chcemy, żeby cele i marzenia ucznia się spełniły. Jednak musimy być realistami i dążyć do realizacji celów, które są osiągalne.
4. Wszystkie ustalenia i zobowiązania każdego członka zespołu będziemy zapisywać na piśmie, określając terminy ich realizacji, miejsca itp. Zanim zaczniemy, musimy się upewnić, że uczniowie w pełni rozumieją to, co zostało omówione.

JAVIER	RAÚL
Javier MOJE ŻYCZENIA I CELE CO CHCIAŁBYM OSIĄGNĄĆ W TYM ROKU SZKOLNYM CZEGO CHCIAŁBYM SIĘ NAUCZYĆ	Raúl MOJE ŻYCZENIA I CELE CO CHCIAŁBYM OSIĄGNĄĆ W TYM ROKU SZKOLNYM CZEGO CHCIAŁBYM SIĘ NAUCZYĆ
• Nauczyć się poprawnie mnożyć• Przeprowadzać eksperymenty naukowe• Pisać małymi literami• Moim marzeniem jest być kucharzem: nauczyć się gotować różne potrawy razem z mamą• Chciałbym czytać książki i oglądać filmy sensacyjne	

2. Po ukończeniu Indywidualnego Planu będziemy wyposażeni we wszystkie potrzebne nam informacje o każdym z uczniów. Oznacza to większą wiedzę o wszystkich uczniach, a dla samych uczniów oznacza to poczucie, że dla nas ważne jest wszystko to, co ich motywuje. Musimy sprawić, by zrozumieli, że poprzez wysiłek i entuzjazm oraz czynne i świadome uczestnictwo mogą osiągnąć wiele ze swoich marzeń i celów. Musimy być jednocześnie stale świadomi wszystkich informacji, którymi się z nami podzielili i musimy dotrzymać danej im obietnicy, że mogą osiągnąć wszystko to, co chcą osiągnąć. Musimy zapewnić potrzebną im pomoc, aby mogli rozwijać swoje umiejętności i talenty.

Muszą wiedzieć, że będziemy ich wspierać i im pomagać w każdy możliwy sposób. Muszą czuć, że są bezpieczni i że mają wsparcie. Ale będą też musieli się zobowiązać poświęcić własny czas i niezbędny wysiłek, aby osiągnąć to, czego chcą.

Wdrożenie tego programu może pomóc pokonać wiele uprzedzeń o osobach z niepełnosprawnością intelektualną, które istnieją w społeczeństwie. Możemy również sprawić, aby ci młodzi ludzie byli bardziej skłonni do zarządzania swoim własnym życiem i uczestniczenia w nim w świadomy sposób.

Musimy zwrócić szczególną uwagę na cele, które uczniowie sobie wyznaczają i dostarczyć im niezbędne narzędzia, które mają pomóc cele te osiągnąć.

JAVIER

Javier**MOJE ŻYCZENIA I CELE**

CO CHCIAŁBYM OSIĄGNAĆ W TYM ROKU SZKOLNYM
CZEGO CHCIAŁBYM SIĘ NAUCZYĆ

- Nauczyć się poprawnie mnożyć
- Przeprowadzać eksperymenty naukowe
- Pisać małymi literami
- Moim marzeniem jest być kucharzem:
nauczyć się gotować różne potrawy razem z mamą
- Chciałbym czytać książki i oglądać filmy sensacyjne

JAVIER

EWALUACJA I OCENA

Spotykamy się ponownie, żeby ocenić
poczynione postępy i żeby
sprawdzić, czy działamy zgodnie z
ustaleniami

PODPIS:Hugo

PODPIS :Mikel

PODPIS :Luisa

PODPIS :Inma

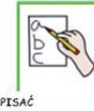
PODPIS : Juanjo

Madryt (data)

RAÚL

Raúl**MOJE ŻYCZENIA I CELE**

CO CHCIAŁBYM OSIĄGNAĆ W TYM ROKU SZKOLNYM
CZEGO CHCIAŁBYM SIĘ NAUCZYĆ

CZYTAĆ I PISAĆ

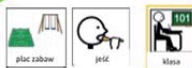

D) Ewaluacja postępów w osiągnięciu moich osobistych celów

Nauczyciel-koordynator dba o to, aby określone dla każdego ucznia cele i działania były realizowane. W tym celu nauczyciel organizuje zebrania, które mają na celu okresową ewaluację oraz ocenę postępów ucznia.

W naszym przypadku zebrania takie odbywały się co cztery lub pięć miesięcy. Rozpoczęliśmy program we wrześniu, pierwsze zebranie odbyło się w lutym, a kolejne w czerwcu.

JAVIER z **Javier** ?

Czego nauczyłem się razem z moimi kolegami z klasy?

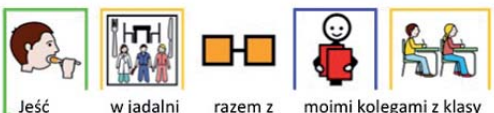

Pomagać innym uczniom, kiedy nie wiedzą jak wykonać zadania
Pracować indywidualnie w klasie
Dzielić się i dbać o wyposażenie

RAÚL z **Raúl** ?

Czego nauczyłem się razem z moimi kolegami z klasy?

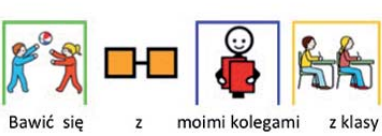
JAVIER Co potrafię zrobić? Co potrafię teraz robić lepiej?

Pisać małymi literami
Mówić „Dzień dobry” do ludzi, których spotykam

RAÚL Co potrafię zrobić? Co potrafię teraz zrobić lepiej?

JAVIER   **Co teraz zrobimy?**

Cele i marzenia	Nowe ustalenia
Nauczyć się poprawnie mnożyć	1. Praca nad przybliżaniem, zaokrągleniem 2. Pracować w domu 15 minut dziennie 3. Używać pieniędzy
Przeprowadzać eksperymenty naukowe	W klasie: Projekt z Nauk Ścisłych
Pisać małymi literami	Zawsze pisać małymi literami. 3 strony w domu codziennie.
Nauczyć się gotować	1. Gotować z tatą 2. Gotować w domu 3. Jeść bez zrzucania jedzenia na podłogę
Czytać książki i oglądać filmy sensacyjne	Osiągnięte

RAÚL

POZNAJĘ SIEBIE**1° POZNAWANIE SIEBIE**

Stworzenie prawdziwego obrazu samego siebie.

2° MOJE POTRZEBY I OBSZARY WYMAGAJĄCE WSPARCIA

Rozpoznanie ważnych obszarów, w których wsparcie jest potrzebne oraz ustalenie ilości tego wsparcia.

3° MOJE ŻYCZENIA I CELE

Czego chciałby się uczyć, chce osiągnąć, w klasie i poza nią.

4° EWALUACJA I OCENA POSTĘPÓW

Zbadanie postępów w osiągnięciu swoich celów.

1° POZNAWANIE SIEBIE

Raul pokazuje nam, że najważniejsze osoby w jego życiu to: jego rodzice i brat, niektórzy nauczyciele i niektórzy koledzy z klasy.

Lubi sporty, ale nie lubi się denerwować i bić ani kiedy zapomina zabrać na basen okulary do pływania.

Sam określa swoje mocne strony: dobrze pływa i słabe strony: nie potrafi się uspokoić.

Potrafi określić swoje ulubione miejsce.

2° MOJE POTRZEBY WSPARCIA

Głównie potrzebuje wsparcia, aby móc kontrolować swoje emocje i poprawić swoje umiejętności społeczne.

3° MOJE ŻYCZENIA I CELE

Życzenia Raula: poprawić swoje umiejętności matematyczne i czytanie oraz znaleźć przyjaciół.

4° EWALUACJA I OCENA POSTĘPU

1° POZNAWANIE SIEBIE

Javier Raul pokazuje nam, że najważniejsze osoby w jego życiu to: jego rodzice i brat, niektórzy nauczyciele i niektórzy koledzy z klasy.

Lubi robić ludziom psikusy, lubi swoje karty Pokemon, oglądać telewizję i filmy na DVD. Ulubione jedzenie: kurczak z ziemniakami, makarony i pizza. Lubi robić magiczne sztuczki, chodzić do kina, na basen albo jeździć na obozy. Nie lubi bójek: popychania, krzyku..., kiedy ktoś zabiera mu jego rzeczy lub kiedy nie może czegoś zjeść.

Sam określa swoje mocne strony: można się z nim fajnie bawić, jest przyjacielski, jest dobrym aktorem i pisze dobre opowiadania. Jest schludny. Trudno mu być posłusznym swojej mamie i nauczycielom, okazywać szacunek kolegom z klasy oraz przestać się wygłupiać, jeśli jest o to proszony. Trudno mu się z innymi dzielić i szanować własność innych osób.

Potrafi określić swoje ulubione miejsce.

2° MOJE POTRZEBY WSPARCIA

Głównie potrzebuje wsparcia podczas spędzania wolnego czasu w domu oraz przy budowaniu swoich umiejętności społecznych i emocjonalnych.

3° “MOJE ŻYCZENIA I CELE”

Życzenia Javiera: dobrze nauczyć się mnożyć, robić eksperymenty naukowe, lepiej pisać małymi literami. Jego marzenie: zostać kucharzem. Chciałby czytać książki i oglądać filmy sensacyjne.

4° EWALUACJA I OCENA POSTĘPU

Javierowi udało się nawiązać relacje z kolegami z klasy. Gotował już z mamą i tatą. Udało mu się poprawić pisanie.

JAVIER

POZNAJĘ SIEBIE

1° POZNAWANIE SIEBIE

Stworzenie prawdziwego obrazu samego siebie.

2° MOJE POTRZEBY I OBSZARY WYMAGAJĄCE WSPARCIA

Rozpoznanie ważnych obszarów, w których wsparcie jest potrzebne oraz ustalenie ilości tego wsparcia.

3° MOJE ŻYCZENIA I CELE

Czego chciałby się uczyć, co chce osiągnąć, w klasie i poza nią...

4° EWALUACJA I OCENA POSTĘPÓW

Zbadanie postępów w osiągnięciu swoich celów.

5. Uczestnictwo na poziomie klasy

“Wiedza jest owocem doświadczenia, cała reszta to informacje.”
– Albert Einstein

Ośrodki edukacyjne to idealne miejsca do uczenia dzieci świadomego uczestnictwa. Możemy zachęcać do uczestnictwa poprzez zapewnienie im odpowiednich narzędzi do nauczenia się, jak dokonywać wyborów i jak podejmować decyzje, a tym samym zachęcać do tworzenia postaw i wartości takich jak poczucie odpowiedzialności, szacunek dla innych, autonomia i solidarność. Człowiek uczy się jak uczestniczyć tylko poprzez samo uczestnictwo. Oznacza to, że techniki i dynamiki stosowane podczas tych sesji roboczych muszą w swojej naturze nawiązywać do uczestnictwa tak, żeby uczniowie mogli doświadczyć tego, co to znaczy świadomie uczestniczyć. Ponieważ działamy na rzecz zwiększenia ich uczestnictwa, zmierzamy tym samym w kierunku bardziej włączającego systemu edukacji i w kierunku większej samowystarczalności osobistej – innymi słowy, w kierunku poprawy jakości życia wszystkich ludzi.

Aby móc uczestniczyć niezbędna jest wola uczestniczenia, wiedza i odpowiednie wsparcie. Uczniowie muszą rozumieć, co to znaczy czynnie i świadomie uczestniczyć i co pedagodzy rozumieją przez: Zapewnienie możliwości i eliminowanie barier (bariery poznawcze, bariery językowe, itp.). Aby zachęcać do uczestnictwa w naszej szkole, musimy stworzyć specjalną przestrzeń przeznaczoną do promowania komunikacji, współpracy i dialogu między nami wszystkimi.

Aktywne uczestnictwo jest cechą “efektywnej szkoły”. (Sandoval 2011, str. 115). Aby taką szkołę stworzyć, trzeba brać pod uwagę opinie uczniów o kwestiach, które dotyczą ich bezpośrednio, takich jak proces nauczania i uczenia się, aranżacja przestrzeni szkolnej, itp. Ważne jest, aby uwzględniać głosy naszych uczniów i potraktować je jako narzędzia zmian w zasadach pracy i działaniach ośrodka edukacyjnego. Taka postawa oznacza, że uznajemy uczniów za aktywne i kompetentne podmioty działania wyposażone w wiedzę i zdolności do udziału we wszystkim, co ma wpływ na ich życie (Echeita 2008). Kiedy bierzemy

ich zdanie pod uwagę, traktujemy ich jak prawdziwych uczestników życia społecznego (Sandoval 2011).

W oparciu o program **Wysłuchajcie Nas** rozpoczęliśmy realizację programów mających na celu poprawę świadomego uczestnictwa.

Zastosowano trzy narzędzia:

- Zebranie Społeczności Szkolnej
- Coroczny Szkolny Projekt Badawczy
- Szkolenie Umiejętności Rozwiązywania Problemów

NARZĘDZIE 1: ZEBRANIE SPOŁECZNOŚCI SZKOLNEJ

Cele: Celem zebrań społeczności szkolnej jest zapewnienie określonej przestrzeni do zachęcania świadomego uczestnictwa, w której uczniowie mogą wyrażać swoje opinie, a co jest, według Sandovala (2011), niczym innym jak używaniem nowych argumentów za tym, że **“nic o nas bez nas”**. (str. 119). Dzięki tej inicjatywie uczniowie nabywają większe umiejętności przywódcze oraz większe poczucie odpowiedzialności oraz nadają większy sens swoim życiowym doświadczeniom. Dla nauczycieli zebrania stają się również narzędziem, które pozwala im lepiej rozpoznać możliwości świadomego uczestniczenia uczniów. (Susinos 2009).

Zebrania społeczności szkolnej odbywają się raz w tygodniu. Ocena zebrania koncentruje się na zmiennych ilościowych, takich jak liczba obecnych uczniów, ilość otrzymanych od dzieci odpowiedzi oraz informacjach, które pokazują, czy dzieci biorą udział, czy nie. Dane jakościowe pokazują nam, czy uczniowie czują się dobrze podczas zebrania i czy ich propozycje są należycie zapisywane i brane pod uwagę, itp.

Uczestnictwo ma wymiar grupowy i społeczny. W wymiarze grupowym uczestnictwo oznacza przedstawianie i wyrażanie swoich jako jednostki opinii i dzielenie się nimi z innymi członkami grupy. Proces ten wymaga lepszego dialogu, okazywania innym empatii oraz współpracy.

Zastosowana metoda:

Spośród dzieci wybierany jest sekretarz i koordynator. Stanowiska te są rotacyjne. Zadaniem sekretarza będzie protokolowanie spotkania. Koordynator przypomni uczestnikom o różnych częściach zebrania i kolejno udzieli głosu wszystkim uczestnikom.

Zebranie składa się z trzech części:

INFORMACJE

OGŁOSZENIA

WEEKEND

W części pt. "Informacje" dzieci rozmawiają o ostatnich wydarzeniach na świecie (a czasem o wydarzeniach osobistych). W "Ogłoszeniach" omawia się plan dnia, w części pt. "Weekend" dzieci wybierają najważniejsze dla nich wydarzenia weekendowe.

Podczas zebrania sprawdzana będzie obecność, a uczestnicy będą przeprowadzać samoocenę postępów dokonanych w trakcie spotkania.

NARZĘDZIE 2: COROCZNY SZKOLNY PROJEKT BADAWCZY

W corocznym szkolnym projekcie badawczym uczestniczą uczniowie z różnych klas w wieku od 12 do 15 roku życia. Wspólnie uzgadniają temat projektu wybierając jeden z trzech im

zaproponowanych. Po przemyśleniu różnych opcji, otrzymują możliwość obrony swojego wyboru za pomocą argumentów, które mają przekonać innych uczestników. Następnie odbywa się tajne głosowanie i ogłoszony jest zwycięski projekt. Uczniowie są zobowiązani do przyjęcia projektu wybranego przez większość i aktywnie nad nim pracować.

NARZĘDZIE 3: SZKOLENIE UMIEJĘTNOŚCI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW

Tutaj korzystamy z metodologii opisanej w programie "Program PENTA: Uczę się, jak samemu rozwiązywać problemy" stworzonym przez Luz Pérez Sánchez i Dianę Cabezas Gómez, opublikowanym w 2006 roku przez Calasanz Institute of Educational Sciences w Madrycie.

Program składa się z następujących 10 zeszytów ćwiczeń:

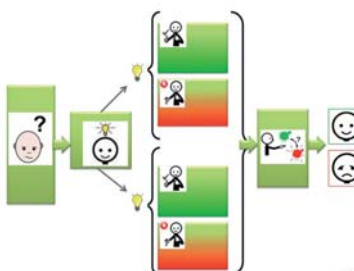
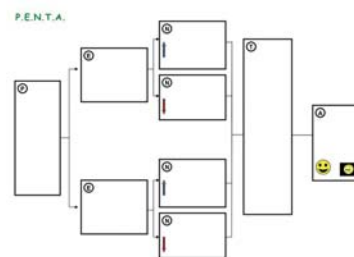
1. Wprowadzenie do programu.
2. Budowanie motywacji.
3. Program PENTA.
4. Sytuacje/problemy powstające w relacjach międzyludzkich.
5. Sytuacje/problemy powstające w środowisku domowym.
6. Utrwalenie nabytych umiejętności.
7. Sytuacje/problemy powstające podczas korzystania ze środków transportu.
8. Sytuacje/problemy powstające w najbliższym otoczeniu.
9. Sytuacje/problemy powstające podczas zajęć rekreacyjnych.
10. Utrwalenie nabytych umiejętności.

Dokonałiśmy pewnych niewielkich zmian w programie, aby dostosować go do naszych potrzeb.

PENTA

- P Zdefiniuj problem
Co jest problemem?
- E Wypracuj alternatywy
Co mogę zrobić, żeby go naprawić?
- N Negocjacje: wady i zalety
Co się stanie, jeśli tak zrobię?
- T Podejmuję decyzję.
Która opcja jest najlepsza?
- A Działam i oceniam
Co zrobiliśmy? Czy się udało?

W KLASIE:

1. Wierzę w sukces w terenie klasowych zawodów.
NIGDY CZASEM CZĘSTO ZAWSZE
2. Pomagam wybierać klasowe przedmioty.
NIGDY CZASEM CZĘSTO ZAWSZE
3. Pytam nauczyciela, jeśli czegoś nie rozumiem.
NIGDY CZASEM CZĘSTO ZAWSZE
4. Nauczyciele interesują się moimi upodobaniami i pomysłami.
NIGDY CZASEM CZĘSTO ZAWSZE
5. Pomagam moim kolegom z klasy, jeśli z czymś sobie nie radzą.
NIGDY CZASEM CZĘSTO ZAWSZE
6. Wybieram zajęcia, w których chcę uczestniczyć.
NIGDY CZASEM CZĘSTO ZAWSZE
7. Nauczyciele pytają nas, czy podobają nam się nasze zajęcia.
NIGDY CZASEM CZĘSTO ZAWSZE
8. Mogę wybrać swoją pracę domową.
NIGDY CZASEM CZĘSTO ZAWSZE

9. W klasie mogę wybrać, kogo lubo chcę siedzieć.
NIGDY CZASEM CZĘSTO ZAWSZE
10. Lubię chodzić do szkoły.
NIGDY CZASEM CZĘSTO ZAWSZE
11. Mam przyjaciół w szkole.
NIGDY CZASEM CZĘSTO ZAWSZE
12. Co najbardziej lubisz w tym przedmiocie?
13. Co chciałbyś zmienić?

W STODOLNIE:

14. Podczas lunchu mogę siedzieć kogo lubo chcę.
NIGDY CZASEM CZĘSTO ZAWSZE
15. Pomagam nałżyć do stołu i go uporządkować.
NIGDY CZASEM CZĘSTO ZAWSZE

W CZASIE PRZERWY:

16. Mogę wybierać zabawy, w które chcę się bawić.
NIGDY CZASEM CZĘSTO ZAWSZE
17. Mogę wybierać, z kim chcę się bawić.
NIGDY CZASEM CZĘSTO ZAWSZE
18. Sami rozwiązujemy nasze problemy.
NIGDY CZASEM CZĘSTO ZAWSZE
19. To nauczyciele rozwiązują nasze problemy.
NIGDY CZASEM CZĘSTO ZAWSZE

6. Uczestnictwo na poziomie placówki edukacyjnej

Użyto dwóch narzędzi:

- Ankiety
- Odpowiedzialne uczestnictwo w organach przedstawicielskich

NARZĘDZIE 1: ANKIETY DOTYCZĄCE UCZESTNICTWA

Cele: Ankiety zostały opracowane w celu zebrania informacji o tym, jak studenci postrzegają swoje indywidualne uczestnictwo w zajęciach w ośrodku i czy odczuwają jakiś poziom zadowolenia. Każda ankieta przeznaczona jest dla odpowiedniego etapu nauczania: jedna dla uczniów gimnazjum (dzieci w wieku od 12 do 16 lat), a druga dla uczniów biorących udział w programach Przejście do Dorosłego Życia oraz Szkolenie Zawodowe (od 16 do 21 lat).

Starsi uczniowie otrzymali ankietę z "Przewodnika uczestnictwa dla osób z zaburzeniami rozwoju i intelektualnie niepełnosprawnych" (FEAPS, 2013). Ankieta ta została dostosowana do potrzeb naszego ośrodka.

Ankieta podzielona jest na trzy zestawy pytań. W pierwszym rozdziale uczniowie pytani są o to, czy czują, że ich opinie i pomysły są brane pod uwagę. Druga część to pytania o to, czy czują, że naprawdę uczestniczą, a w trzeciej części, poprzez odpowiedzi na pytania otwarte, uczniowie proponują pozytywne zmiany w zajęciach w klasie.

Możliwe odpowiedzi podane są w formie skali Likerta z dodatkiem piktogramów: "nigdy", "czasem", "często" i "zawsze."

Ankieta dla młodszych uczniów powstała na podstawie "Zestawu narzędzi do identyfikacji i gromadzenia danych o niepełnosprawności" (Porter, Hacker, Georgeson, Daniels, Martin i Feiler, 2010).

Ten zestaw narzędzi stosowany jest do badania "dobrych rzeczy i złych rzeczy w naszej szkole." Został on dostosowany do specjalnych potrzeb uczniów z trudnościami w czytaniu, pisaniu i komunikacji. Najpierw zadawane są pytania ogólne dotyczące tego, czy dzieci lubią chodzić do szkoły, odrabiać lekcje lub uczestniczyć w spotkaniach, na których to one są głównym tematem dyskusji.

Następnie uczniowie pytani są o swoje doświadczenia w różnych szkolnych sytuacjach (Zebranie Społeczności Szkolnej, stołówka, przerwy). Są również pytani, czy lubią przedmioty nauczane w ośrodku. Wreszcie uczniowie proszeni są o wyrażenie swojej opinii o ewentualnych trudnościach, których być może doświadczają biorąc udział w tych szkolnych sytuacjach oraz o tym, w jaki sposób chcieliby najchętniej pracować (samodzielna nauka, nauka w grupie w klasie, w grupie Szkolnego Projektu Badawczego czy indywidualnie z nauczycielem).

Zastosowana metoda:

Ankieta jest tekstem łatwym do czytania.

W zależności od potrzeb wsparcia ucznia, ankieta może być wypełniona indywidualnie lub z pomocą grupy.

Nauczyciel lub uczeń czyta pytania. Kiedy mamy pewność, że uczniowie zrozumieli pytania, zachęcamy ich do odpowiadania na nie indywidualnie.

W przypadku pytań otwartych znajdujących się w ankietach dla starszych uczniów, uczniowie z pomocą nauczyciela również odpowiadają indywidualnie.

Przykładowe pytania ankietowe zastosowane do programów Przejścia do Dorosłego Życia i Szkolenia Zawodowego znajdują się po lewej stronie.

NARZĘDZIE 2: ODPOWIEDZIALNE UCZESTNICTWO W ORGANACH PRZEDSTAWICIELSKICH

Przedstawiciel uczniów zostaje członkiem Rady Szkoły. Aby zachęcić uczniów do uczestnictwa w pracach Rady, w porządku obrad uwzględnione są następujące kwestie:

- Przygotowane dokumenty są tekstami łatwymi do czytania (Porządek Spotkań Rady, budżet, itp.)
- Przedstawiciel uczniów spotyka się ze wszystkimi klasami w celu zebrania ich pomysłów i zastrzeżeń.
- Przedstawiciel uczniów przekazuje skargi i sugestie Radzie Szkoły.

7. Wspólne działania różnych ośrodków edukacyjnych

Świadome uczestniczenie poprzez działania wspierające (Wolontariat)

Ważne jest, żeby osoby z niepełnosprawnością intelektualną brały udział w działaniach, które mają na celu pomoc innym, ponieważ najczęściej role te są odwrócone i to osoby niepełnosprawne zazwyczaj otrzymują pomoc.

Uczniowie z naszego ośrodka edukacyjnego razem z uczniami ze szkoły integracyjnej z naszej dzielnicy zorganizowali zbiórkę pieniędzy dla ofiar klęski żywiołowej, która niedawno nawiedziła Filipiny. To uczniowie wybrali cel, na który zbierali pieniądze.

Zorganizowaliśmy także Dzień Sportu z konkursem rzutów do kosza. Każdy uczeń musiał znaleźć sponsora dla swojego zespołu. Każdy sponsor zobowiązał się wpłacić pewną kwotę za każdy celny rzut. Impreza bardzo się udała, a wszystkie zebrane pieniądze zostały przekazane organizacji pozarządowej.

Wzmacnianie świadomości i nauka poprzez świadome uczestniczenie : "Grupa Młodych Ludzi w Programie Krok po Kroku"

Misją projektu **Wysłuchajcie Nas**, zgodną z celami Down Syndrome Foundation w Madrycie, jest działanie jako "koordynator i promotor" włączenia społecznego osób z niepełnosprawnością intelektualną. Uważamy, że aby promować włączanie społeczne osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz zwiększenie ich

świadomego uczestniczenia w codziennym życiu, konieczne jest, by społeczeństwo – również szkolna zbiorowość – stawało się bardziej świadome możliwości tych osób. Cel ten można osiągnąć poprzez zwiększenie wiedzy ogółu społeczeństwa o możliwościach świadomego uczestniczenia, czyli wiedzy o ich mocnych stronach, ich prawach i obowiązkach, a także innych kwestiach, z którymi muszą się zmierzyć. To osoby z niepełnosprawnością oraz ich koledzy z klasy powinny przekazywać i demonstrować osiągnięcia i umiejętności, które umożliwiają im prawdziwe uczestniczenie w życiu społecznym.

W ramach projektu **Wysłuchajcie Nas** utworzyliśmy formalną grupę „Krok po Kroku” składającą się z młodzieży w wieku od 14 do 18 lat, zarówno z jak i bez niepełnosprawności, której zadaniem było promowanie włączenia społecznego. Grupa ta pracowała nad opracowaniem i wykonaniem planów działania mających na celu włączenie społeczne i świadome uczestnictwo wszystkich osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Tworzenie grupy:

Ponieważ chcieliśmy zachęcić do udziału młodych ludzi zarówno z jak i bez niepełnosprawności, pomyśleliśmy o

stworzeniu wspólnej grupy. Pierwszym wyzwaniem było znalezienie sposobu na przyciągnięcie młodych pełnosprawnych ludzi. Najpierw szukaliśmy młodych ludzi, którzy mieli już jakiś kontakt z niepełnosprawnością: mieli niepełnosprawne rodzeństwo lub ich rodzice pracowali z młodzieżą niepełnosprawną. Ci młodzi ludzie pojawili się w naszym projekcie pierwsi, ale z czasem przyprowadzili również swoich znajomych.

Metodologia:

Uczestnicy: Grupa młodych ludzi (od 15 do 18 lat) z lub bez niepełnosprawności, którzy uczęszczają do różnych włączających lub specjalnych ośrodków edukacyjnych.

Ramy czasowe: comiesięczne spotkania (każdy ostatni piątek miesiąca).

Narzędzia:

Spotkania miały formę sesji burzy mózgów. To grupowa, twórcza technika myślenia, dzięki której powstaje wiele możliwości rozwiązania nowego problemu.

Proces ten składa się z następujących etapów:

1. Wprowadzenie: Określenie charakteru spotkania, jego celów, zasad postępowania oraz czasu trwania sesji.
2. Zgłaszanie nowych pomysłów: są one zapisywane na tablicy lub wizualizowane za pomocą ekranu. Pomysły, które mają zostać przedyskutowane są zawsze prezentowane w formie pytań. Zazwyczaj ustala się minimalną ilość pomysłów, które mają powstać.
3. Ulepszanie pomysłów: Tutaj kluczowa jest dynamiczna rola koordynatora spotkania. To jest moment, w którym pomysły, które grupa zgłosiła są dopracowywane.
4. Podsumowanie: Powstaje ostateczna lista pomysłów.

Po ustaleniu ostatecznej listy pomysłów rozpoczyna się proces ich realizacji.

Oto pomysły, które zgłosiła nasza grupa:

WYNIKI PROJEKTU REALIZOWANEGO W DOWN SYNDROME FOUNDATION W MADRYCIE

I. Uczestnictwo na poziomie indywidualnego ucznia

Dzięki programowi "Poznaję siebie" osiągnęliśmy pozytywne rezultaty w przypadku każdego ucznia. Uczniowie zdobyli większą wiedzę o sobie samych i większą motywację do udziału w procesie uczenia się. Nasi uczniowie czuli, że byli uczestnikami i kluczowymi postaciami tego procesu. Brali również aktywny udział w formułowaniu celów, które miały zostać osiągnięte.

Wielokrotnie okazywało się, że gdy nasi uczniowie otrzymywali możliwość uczestniczenia, bardzo chętnie z takiej możliwości korzystali.

W następnym roku szkolnym będziemy kontynuować ten sam kierunek działania, stwarzając uczniom większą ilość możliwości świadomego uczestnictwa na wszystkich płaszczyznach.

Mamy nadzieję, że zarówno samopoczucie uczniów jak i jakość ich życia będą się polepszały dzięki systematycznemu zwiększaniu ich zdolności do świadomego uczestnictwa.

II. Uczestnictwo na poziomie klasy

Za pomocą narzędzi opisanych powyżej, osiągnęliśmy następujący postęp:

Przeprowadzone Zebrania Społeczności Szkolnej sprawiły, że wszyscy uczniowie wykazywali większy szacunek do siebie nawzajem, bardziej wsłuchiwali się w innych i doceniali wkład swoich kolegów we wspólne działania. Powoli, ale skutecznie, poziom uczestnictwa i zaangażowania uczniów wzrastał. Uczestniczenie w zebraniach spowodowało również, że uczniowie potrafili poświęcić większą uwagę aktualnym wydarzeniom na świecie.

Coroczny Szkolny Projekt Badawczy umożliwił uczniom zdobycie nowej wiedzy i umiejętności, a także możliwości uczestniczenia. Wzrosła również ich motywacja i zaangażowanie w podejmowane przez nich działania.

Jeśli zaś chodzi o samą grupę, to pokazała ona większą spójność, motywację i entuzjazm jak również potrzebę i chęć do nauki. Podsumowując: zachowywała się jak grupa dobrze zaznajomiona ze sztuką uczestnictwa.

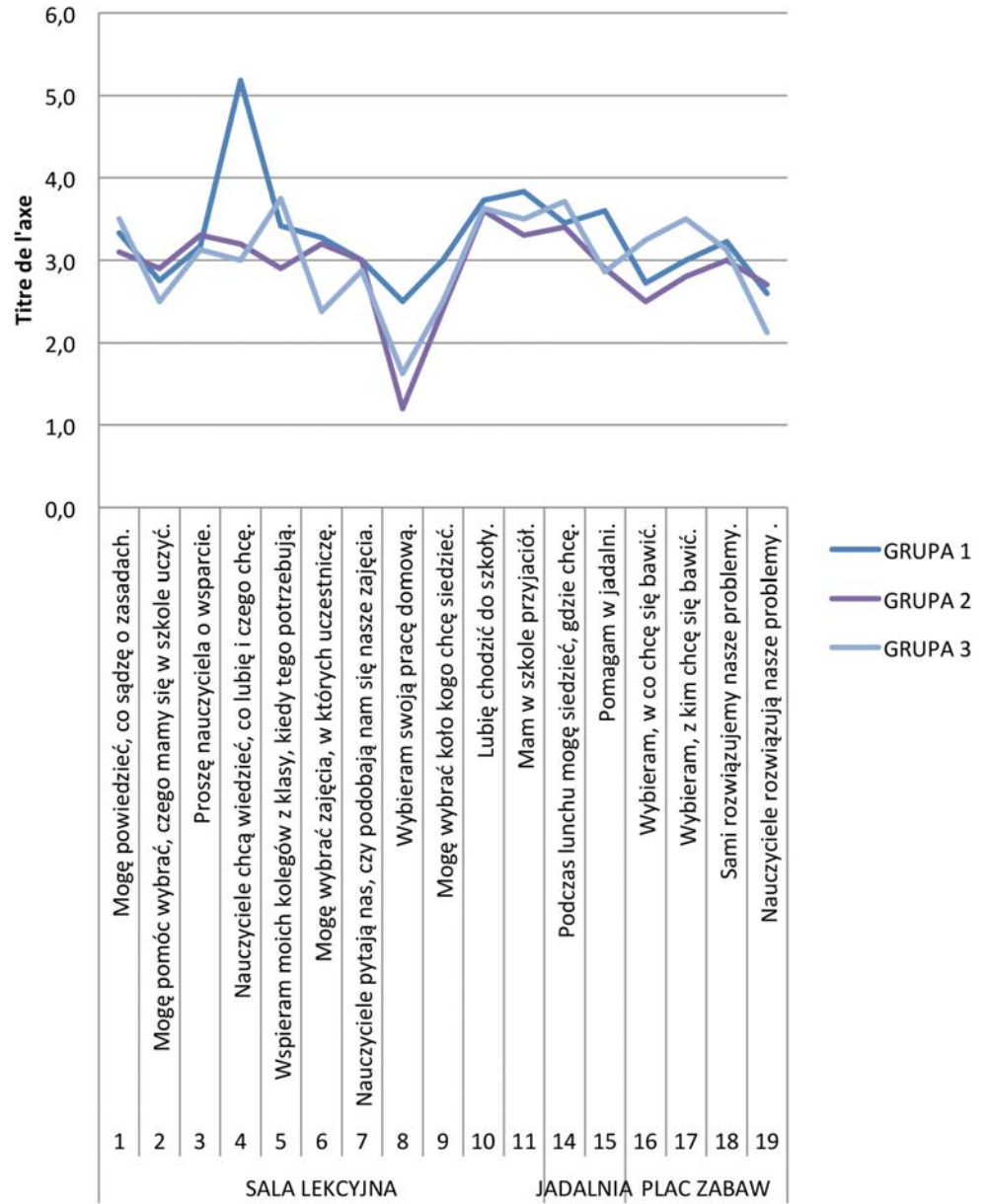
III. Uczestnictwo na poziomie placówki edukacyjnej

Wyniki ankiet zmusiły nas do postawienia nowych pytań i wdrożenia nowych planów działania w naszym ośrodku:

- Udało nam się uzyskać bardziej precyzyjne informacje na temat życzeń i szczególnych potrzeb naszych uczniów.
- Dokonałiśmy zmian w organizacji naszej szkoły: Przed końcem każdego cyklu nauki postanowiliśmy mieszać klasy.

Wyniki

ANKIETA UCZESTNICTWA

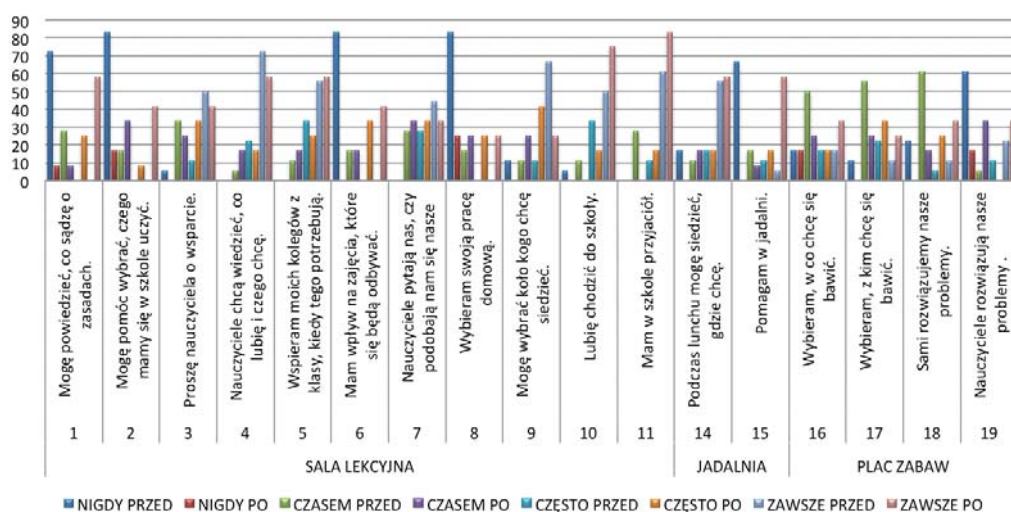

Prezentujemy wyniki dwóch ankiet, które zostały przeprowadzone na grupie biorącej udział w programie Przejścia do Dorosłego Życia, zarówno na początku jak i na końcu roku szkolnego.

Porównanie wyników ankiet przeprowadzonych na początku i na końcu roku szkolnego pokazuje wyraźnie, że grupa Przejścia do Życia Dorosłego oceniła swój poziom uczestnictwa jako wyższy po ukończonym roku szkolnym.

PORÓWNANIE WYNIKÓW ANKIET PRZEPROWADZONYCH PRZED I PO ROKU SZKOLNYM - PROGRAM PRZEJŚCIA DO ŻYCIA DOROSŁEGO

PORÓWNANIE WYNIKÓW ANKIET PRZEPROWADZONYCH PRZED I PO ROKU SZKOLNYM (GRUPA 1)

	PYTANIE		NIGDY: 1	CZASEM: 2	CZĘSTO: 3	ZAWSZE: 4	GRUPA 1 1	GRUPA 2 2	GRUPA 3 3
SALA LEKCYJNA	1	Mogę powiedzieć, co sędzę o zasadach.	3,3	3,1	3,5				
	2	Mogę pomóc wybrać, czego mamy się w szkole uczyć.	2,8	2,9	2,5				
	3	Proszę nauczyciela o wsparcie.	3,2	3,3	3,1				
	4	Nauczyciele chcą wiedzieć, co lubię i czego chcę.	5,2	3,2	3,0				
	5	Wspieram moich kolegów z klasy, kiedy tego potrzebują.	3,4	2,9	3,8				
	6	Mam wpływ na zajęcia, które się będą odbywać.	3,3	3,2	2,4				
	7	Nauczyciele pytają nas, czy podobają nam się nasze zajęcia.	3,0	3	2,9				
	8	Wybieram swoją pracę domową.	2,5	1,2	1,6				
	9	Mogę wybrać koło kogo chcę siedzieć.	3,0	2,4	2,5				
	10	Lubię chodzić do szkoły.	3,7	3,6	3,6				
	11	Mam w szkole przyjaciół..	3,8	3,3	3,5				
JADALNIA	14	Podczas lunchu mogę siedzieć, gdzie chcę.	3,5	3,4	3,7				
	15	Pomagam w jadalni.	3,6	2,9	2,9				
PLAC ZABAW	16	Wybieram, w co chcę się bawić.	2,7	2,5	3,3				
	17	Wybieram, z kim chcę się bawić.	3,0	2,8	3,5				
	18	Sami rozwiązujemy nasze problemy.	3,2	3	3,1				
	19	Nauczyciele rozwiązują nasze problemy.	2,6	2,7	2,1				

Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych na młodszych grupach pokazują, że ponad 87% dzieci lubi chodzić do szkoły, odrabiać lekcje i uczestniczyć w spotkaniach, na których mogą opowiedzieć o sobie.

Te dzieci czuły się dobrze w większości sytuacji szkolnych (97) i nie napotykały w nich żadnych trudności. Dzieci lubią pracować samodzielnie, w grupie, w grupie szkolnego projektu badawczego lub z nauczycielem.

IV. Wspólne działania różnych ośrodków edukacyjnych

W ciągu pierwszych kilku miesięcy członkowie grupy poznawali siebie nawzajem i pracowali nad wzmocnieniem poczucia spójności grupy. Powoli młodzi ludzie zaczęli przedstawiać swoje propozycje. Wyniki prezentujemy poniżej.

Poniżej wyszczególniamy działania, które zostały zrealizowane po rozważeniu wszystkich przedstawionych propozycji:

1. Wykłady wygłaszane w szkołach przez uczniów z i bez intelektualnej niepełnosprawności.
2. Produkcja filmu wideo o zdolnościach i umiejętnościach osób z niepełnosprawnością.
3. Produkcja edukacyjnego filmu wideo o programie Krok po Kroku w ramach projektu Wysłuchajcie Nas, przeznaczonego dla ogółu społeczeństwa.
4. Wspólne Lekcje Gotowania.
5. Konkurs na Opowiadanie.

6. Wspólne Dni Sportu.

7. Konkurs "Krok po Kroku" (patrz film wideo).

1. Wykłady wygłaszane w szkołach przez uczniów z i bez intelektualnej niepełnosprawności.

Odbyło się dwadzieścia wykładów w różnych ogólnodostępnych placówkach edukacyjnych. Wykłady te zostały wygłoszone przez członków grupy. W trakcie wykładów wyjaśniano pojęcie "niepełnosprawność" i przeprowadzano różne ćwiczenia grupowe, których celem było promowanie większej świadomości problematyki osób niepełnosprawnych u ogółu społeczeństwa.

2. Produkcja filmu wideo o zdolnościach i umiejętnościach osób z niepełnosprawnością. Film stworzyli młodzi ludzie, którzy chcieli pokazać umiejętności osób z niepełnosprawnością.

3. Produkcja edukacyjnego filmu wideo o programie Krok po Kroku w ramach projektu Wysłuchajcie Nas przeznaczonego dla ogółu społeczeństwa.

Projekt Krok po Kroku

4. Wspólne Lekcje Gotowania.

Lekcje gotowania odbywały się raz w miesiącu. Na każdych zajęciach przygotowywane były inne potrawy, np. pizza, babeczki czy jajka wielkanocne.

5. Konkurs na Opowiadanie.

Przedstawiono 31 opowiadań z 15 placówek edukacyjnych w Madrycie.

Down Madrid

BASES I CONCURSO MICRO RELATOS

I Concurso de Micro Relatos para Centros Educativos "Escribir para Incluir"

El objetivo de este concurso es sensibilizar acerca de la inclusión en la sociedad de las personas con discapacidad intelectual desarrollando la capacidad de escritura de los alumnos.

BASES

1. Podrán concursar alumnos de 12 a 18 años a través de Centros Educativos del ámbito de la Comunidad de Madrid.
2. Se admitirán, como máximo, **una obra por centro educativo**.
3. La obra presentada deberá reunir las siguientes condiciones:
 - La temática será la **inclusión de las personas con discapacidad intelectual en la sociedad**
 - De original y inédita
 - No haber sido presentada ni premiada en otro certamen o concurso
 - Tener un límite de 400 palabras de texto y estar firmado con sus datos
 - El formato de la obra será micro relato de 200 palabras máximo
 - Las obras podrán ser individuales o colectivas
4. Cada obra debe ser presentada dentro de un sobre que incluirá el trabajo original, una copia en formato digital (Word 2010 o formato equivalente) y los datos de contacto del autor. En el momento de este sobre, se hará constar el nombre del centro al que atiene el autor y el profesorado de contacto del mismo.
5. Las obras serán recibidas hasta el 31 Febrero de 2014 en la siguiente dirección:

CONSEJO DE MICRORELATOS
Fundación Síndrome de Down de Madrid
C/ Cardén de la Encarnación, 15 - 28014 Madrid
6. El jurado dará a conocer su lista en el acto de entrega de premios que se celebrará dentro del XI Certamen Literario Down Madrid.
7. No se devolverán los originales ni los copies de los trabajos participantes ni se mantendrá correspondencia con los autores no premiados.
8. Los ganadores recibirán los derechos de autor de las obras presentadas, que pertenecerán en exclusiva a la Fundación Síndrome de Down de Madrid.
9. Se otorgará un Primer Premio y dos Menciones de Honor.
10. La participación en este concurso implica la aceptación de estas bases.

Más información: Down Madrid, Telf.: 91 210 3204 ext. 214. jca@downmadrid.org

Fundación Síndrome de Down de Madrid www.downmadrid.org

jaimé cabanas (jaimécabanasmdu) on Twitter

<https://twitter.com/jaimécabanasmdu>

||||| Soy el ganador del concurso de microrrelatos! ... Todos somos iguales, y merecemos que nadie nos infravalore @DownMadrid #Inclusionpasoapaso.

Młodzi ludzie poczuli się silniejsi kiedy odkryli, że, jeśli tylko aktywnie uczestniczą w swoim życiu, sami mogą powodować w nim zmiany.

6. Wspólne Dni Sportu.

7. Konkurs “Krok po Kroku” (patrz film wideo).

Ze wszystkich dostarczonych prac przyznano trzy Pierwsze Nagrody i jedno Drugie Miejsce.

Pierwsza Nagroda w Kategorii Nauka:
Szkoła Św. Anny, Madryt.

Tytuł projektu:
“Jesteśmy genetyczną mozaiką”.

Druga Nagroda w Kategorii Nauka:
Szkoła British Council, Madryt.

Tytuł projektu:
“Skąd Brać Przyszłych Naukowców”
Nagroda w Kategorii Sztuka: Colegio LaSalle-San Rafael, Madryt.

Tytuł projektu:
“Wspólne wyjścia”.

Nagroda w Kategorii Sport:
Trinity College, Madryt.

Tytuł projektu:
Włączenie w Sportcie.

V. Świadome włączanie się w różne wydarzenia w Fundacji poprzez wolontariat

- Obchody Rocznicy Powstania Down Syndrome Foundation w Madrycie
- Dzień Otwarty w Down Syndrome Foundation w Madrycie

- “Pozostaw Ślad Troski”

- Przyznanie Nagród podczas Obchodów 25 Rocznicy Powstania Down Syndrome Foundation w Madrycie

BIBLIOGRAFIA

Ainscow, M., Booth, T. and Dyson, A. (1999). Inclusion and exclusion in schools: listening to some hidden voices. En K. Ballard, (Ed), *Inclusive education. International voices on disability and justice*, (pp.139–152). Londres: Falmer Press.

Ainscow, M., Booth, T. and Dyson, A. (2006). *Improving schools, developing inclusion* London: Routledge.

Booth, T. and Ainscow, M. (2000) *Guía para la evaluación y mejora de la educación inclusiva. Index for inclusion*. Madrid: Consorcio para la educación inclusiva.

Echeita, G. (2008). Inclusión y exclusión educativa. “Voz y quebranto”. REICE–Revista electrónica Iberoamericana sobre calidad, eficacia y cambio en educación, 6(2), 9–18.

Echeita, G. (2010). *Repensar políticas y prácticas para promover la educación inclusiva. Barreras para el acceso, la permanencia, el aprendizaje y la participación en educación secundaria*. Trabajo presentado en las VIIª Jornadas de cooperación con Iberoamérica sobre educación especial e inclusión educativa, París.

Echeita, G., Simón, C., López, M. y Urbina, C. (2013) Educación inclusiva. Sistemas de referencia, coordenadas y vórtices de un proceso dilemático. En M.A. Verdugo. Psicología y Discapacidad. (pp. 329–358). Salamanca: Amaru.

FEAPS (2009).La educación que queremos. Situación actual de la inclusión educativa en España. Madrid: FEAPS. Available at: <http://www.feaps.org/archivo/publicaciones-feaps/libros/coleccion-feaps/297-la-educacion-que-queremos-situacion-actual-de-la-inclusion-educativa-en-espana.html> Última consulta en diciembre de 2013.

FEAPS (2012). Cuaderno de buenas prácticas. HORA para la Inclusión. Herramienta orientada a la reflexión y la acción para el desarrollo de la inclusión desde los centros de educación especial. Madrid: FEAPS. Available at: <http://www.feaps.org/archivo/publicaciones-feaps/libros/cuadernos-de-buenas-practicas/1285-hora-para-la-inclusion.html> Última consulta en diciembre 2013.

FEAPS (2013). Cuaderno de buenas prácticas. ¡Participa! Guía de participación de las personas con discapacidad intelectual o del desarrollo. Madrid: FEAPS. Disponible en: <http://www.feaps.org/archivo/publicaciones-feaps/libros/cuadernos-de-buenas-practicas/1623-ip-a-r-t-i-c-i-p-a-guia-de-participacion-de-las-personas-con-discapacidad-intelectual-o-del-desarrollo.html> Última consulta en diciembre de 2013.

Fundación Síndrome de Down (2013). Proyecto general anual del centro de educación especial Carmen Fernández Miranda. Documento interno, Fundación Síndrome de Down.

Motxila 21 (2012). *LipDub que no es un LipDub (No somos distintos)* [Videoclip]. Navarra.

Murillo, F. y Krichesky, G. (2012). El proceso del cambio escolar. Una guía para impulsar y sostener la mejora de las escuelas. *Revista Iberoamericana sobre calidad, eficacia y cambio en educación*, 1 (10), 26–43.

Porter, J., Hacker, J., Georgeson, J., Daniels, H., Martin, S. y Feiler, A. (2010). *Disability toolkit for identifying and collecting disability data*.

Puig, J.M. (2012). La cultura moral como sistema de prácticas y mundo de valores. En J.M. Puig et al, *Cultura moral y educación* (pp.87–105). Barcelona: Graó.

Sandoval, M. (2011). Aprendiendo de las voces de los alumnos y Alumnas para Construir una Escuela Inclusiva. *REICE- Revista Iberoamericana sobre calidad, eficacia y cambio en educación*. 9(4), 114–125.

Schalock, R. y Verdugo, M. A. (2007). El concepto de calidad de vida en los servicios y apoyos para personas con discapacidad intelectual. *Siglo Cero*, 38(4), 21–36.

Susinos, T. (2009). Escuchar para compartir. Reconociendo la autoridad del alumnado en el proyecto de una escuela inclusiva. *Revista de Educación*, 349, pp. 119–136.

UNESCO (1994). Declaración de Salamanca y marco de acción para las necesidades educativas especiales. París: UNESCO. Disponible en: http://www.unesco.org/education/pdf/SALAMA_S.PDF
Última consulta en diciembre de 2013.

UNESCO (2003). Superar la exclusión mediante planteamientos integradores en la educación. Un desafío, una visión. Documento conceptual. París: UNESCO. Disponible en: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001347/134785s.pdf>
Última consulta en diciembre de 2013.

UNICEF COMITÉ ESPAÑOL (2006). Convención sobre los derechos del niño. Madrid: UNICEF. Disponible en: http://www.unicef.es/sites/www.unicef.es/files/CDN_06.pdf
Última consulta en diciembre de 2013.

Other interesting resources:

<http://www.redasociativa.org/creandofuturo> :

Página web de la Red de Educación para la Participación Juvenil. De entre los materiales que ofrecen en el apartado “Descarga de materiales”, destacamos:

<http://congdeextremadura.org/w/wp-content/uploads/2014/05/EL-RETO-DE-LA-PARTICIPACION.pdf>

<http://www.educacion.alboan.org/es/categories/1200/materials> :

Disponen de materiales específicos para trabajar la participación en el aula

<http://www.cuadernointercultural.com/> :

Página web de Cuaderno Intercultural, Recursos para la interculturalidad y la educación intercultural. En el apartado “Dinámicas para necesidades generales y especiales” incluye una gran variedad de dinámicas y propuestas adaptables a la temática de la participación.

<http://www.cuadernointercultural.com/dinamicas-y-juegos/necesidades-generales-y-especiales/>

<http://www.integrayparticipa.es/es/proyecto/>

<http://www.todosporlaparticipacion.org/>

<http://www.fundacionbertelsmann.org/cps/rde/xchg/SID-47273800-0DADA243/fundacion/hs.xsl/6335.htm>

<http://www.trama.org/proyecto-de-participaci%C3%B3n-juvenil-en-programas-sociales>

Listening Together (Lumos): A resource containing practical advice and ideas for creating a suitable environment for child participation.

www.wearelumos.org/stories/turning-words-action

Inclusion Europe

INCLUSION EUROPE

Inclusion Europe jest europejską siecią stowarzyszeń reprezentujących osoby z niepełnosprawnością intelektualną i ich rodziny w 36 krajach europejskich. Od 1988 roku Inclusion Europe działa na rzecz włączenia problematyki osób niepełnosprawnych do głównego nurtu polityki, równych szans i pełnego uczestnictwa osób z niepełnosprawnością intelektualną we wszystkich aspektach życia społecznego.

www.inclusion-europe.org.

EUROCHILD

Eurochild to sieć organizacji i osób indywidualnych pracujących w Europie na rzecz poprawy jakości życia dzieci i młodzieży. Praca Eurochild opiera się na zasadach zawartych w Konwencji o prawach dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych.

www.eurochild.org.

changing lives!

FUNDACJA CEDAR, BUŁGARIA

Fundacja Cedar jest bułgarską organizacją non-profit zarejestrowaną w roku 2005, której działalność koncentruje się na deinstytucjonalizacji: procesie zamykania dużych specjalistycznych instytucji opiekuńczych dla dzieci i młodzieży z fizyczną i intelektualną niepełnosprawnością i zastępowaniem ich małymi ośrodkami o charakterze rodzinnym.

<http://www.cedarfoundation.org/en/>.

QUIP – ASSOCIATION FOR CHANGE, CZECHY

Obywatelskie stowarzyszenie Quip powstało w 2003 roku w celu wspierania rozwoju jakości i dobrych praktyk w zakresie opieki społecznej, promowania edukacji w tym obszarze oraz budowania świadomości i praw podopiecznych opieki społecznej, a zwłaszcza osób z niepełnosprawnością intelektualną i sprzężoną. <http://www.kvalitavpraxi.cz/en/>.

DOWN SYNDROME FOUNDATION, MADRYT, HISZPANIA

Down Syndrome Foundation z Madrytu jest organizacją non-profit, której misją jest dążenie do osobistej autonomii osób z zespołem Downa lub z inną niepełnosprawnością intelektualną oraz ich pełne włączenie w społeczeństwo.

www.downmadrid.org.

We współpracy z Lumos: www.wearelumos.org. Lumos wspiera osiem milionów dzieci, które ciągle mieszkają w instytucjach na całym świecie, żeby oni zyskali prawo do życia rodzinnego i mogła być realizowana ich deinstytucjonalizacja.

Protecting Children. Providing Solutions.

Wsparcie finansowe udzielone przez program Praw Podstawowych i Obywatelstwa Komisji Europejskiej.